

УДК 343.137.2

УГОДИ ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК ПОРУШЕННЯ ПРАВ ПРИВАТНИХ ОСІБ

Белкін М.Л., Белкін Л.М., адвокати
Адвокатське бюро Марка Белкіна «Еталон»

У статті критично оцінюється практика прийняття вироків за угодами про визнання винуватості, які стабільно характеризуються порушеннями принципів законності й дотримання прав третіх осіб. Показано, що хоча під час запровадження інституту угод уважалося, що це є втіленням «кращої практики зарубіжних країн», однак, будучи посадженою на ґрунт свавілля та безвідповідальності українських слідчих і прокурорів, ця «краща практика» створила гримучу суміш беззаконня й невігластва. Аналізуються конкретні судові рішення.

Ключові слова: кримінальний процес, угода про визнання винуватості, вирок на підставі угоди про визнання винуватості, треті особи в угодах про визнання винуватості, законність, апеляційне оскарження.

В статті критически оценивается практика принятия приговоров по соглашениям о признании виновности, стабільно характеризующихся нарушениями принципов законности и соблюдения прав третьих лиц. Показано, что хотя при введении института соглашений считалось, что это является воплощением «лучшей практики зарубежных стран», однако будучи пересаженной на почву произвола и безответственности украинских следователей и прокуроров, эта «лучшая практика» создала гремучую смесь беззакония и невежества. Анализируются конкретные судебные решения.

Ключевые слова: уголовный процесс, соглашение о признании виновности, приговор на основании соглашения о признании виновности, третьи лица в соглашениях о признании виновности, законность, апелляционное обжалование.

Belkin M.L., Belkin L.M. AGREEMENTS CONCERNING RECOGNITION OF GUILT IN CRIMINAL PROCESS OF UKRAINE AS FACTOR OF VIOLATION OF PRIVATE PERSONAL RIGHTS

The article critically assesses the practice of passing verdicts on agreements on recognizing guilt that are consistently characterized by violations of the principles of legality and respect for the rights of third parties. It is shown that although the institution of agreements was considered to be the embodiment of the “best practice of foreign countries”, but being transplanted into the soil of arbitrariness and irresponsibility of Ukrainian investigators and prosecutors, this “best practice” created a rattling mixture of lawlessness and ignorance. Specific court decisions are analyzed.

Key words: criminal trial, agreement on recognizing guilt, verdict on the basis of agreement on recognizing guilt, third parties in agreements on recognizing guilt, lawfulness, appeal.

Постановка проблеми. Угоди, зокрема, угоди про визнання винуватості, є новим інститутом українського кримінального процесу, запровадженим Кримінальним процесуальним кодексом (далі – КПК) України 2012 р. Один із авторів проекту КПК 2012 р. А. Портнов уважав, що цей інститут є втіленням кращої практики зарубіжних країн [1]. Однак, будучи посадженою на ґрунт свавілля та безвідповідальності українських слідчих і прокурорів, ця «краща практи-

ка» створила гримучу суміш беззаконня й невігластва. Під час підготовки проекту КПК 2012 р. та відразу після його прийняття деякі українські автори прямо попереджали про небезпеки тиску на підозрюваного (обвинуваченого) з боку сторони слідства з метою примушування укладання таких угод [2, 3]. Сучасне українське «правозастосування» підтверджує ці побоювання [4].

Стан розробленості проблеми. Питанням застосування інституту угод

у кримінальному процесі присвячено низку робіт [2–6 тощо]. Більшість із них має теоретичний характер із, як правило, оптимістичними сподіваннями (крім, можливо, робіт О.А. Губської, Л.П. Краснопольської [2; 3]). Однак на практиці ці оптимістичні сподівання не справджуються [4].

Мета статті – з'ясувати фактичний стан справ із застосування угод про визнання винуватості в українському кримінальному судочинстві на підставі аналізу реальної судової практики.

Виклад основного матеріалу. Згідно з ч. 7 ст. 474 КПК України 2012 р., суд першої інстанції перевіряє запропоновану сторонами угоду про визнання винуватості на відповідність вимогам цього Кодексу та/або закону. Суд відмовляє в затвердженні угоди, якщо: 1) умови угоди суперечать вимогам цього Кодексу та/або закону, в тому числі допущена неправильна правова кваліфікація кримінального правопорушення, яке є більш тяжким ніж те, щодо якого передбачена можливість укладення угоди; 2) умови угоди не відповідають інтересам суспільства; 3) умови угоди порушують права, свободи чи інтереси сторін або інших осіб; 4) існують обґрунтовані підстави вважати, що укладення угоди не було добровільним або сторони не примирилися; 5) очевидна неможливість виконання обвинуваченим узятих на себе за угодою зобов'язань; 6) відсутні фактичні підстави для визнання винуватості.

Ці вимоги, по суті, втілюють принципи щодо застосування угод: законність

(п. п. 1, 2); неприпустимість порушення інтересів третіх осіб (п. 3); добровільність укладання угод (п. 4); наявність фактичних підстав для визнання винуватості (п. 6). Однак при цьому в КПК системно не вирішене питання наслідків затвердження вироками угод, які порушують ці принципи, що має поширення в практиці українського кримінального судочинства [4].

Аналіз вироків українських судів, постановлених за наслідками укладання угод про визнання винуватості, свідчить про підтвердження найбільш негативних очікувань. Так, у Єдиному державному реєстрі судових рішень (далі – ЄДР) міститься низка «вироків», які приймали судді районних судів м. Києва (Дарницький – код 753, Печерський – код 757, Подільський – код 758) на підставі угод про визнання винуватості, укладених прокурорами відповідних районних прокуратур з особами, які нібито вчинили кримінальне правопорушення за ст. 205 КК України. Період учинення «злочину» – середина 2016 р. та 2017 р. У цих «вироках» міститься посилання на те, що особи, які обвинувачуються в цьому злочині, у вказаний період часу нібито порушували Закони України: «Про підприємництво» (втратив чинність з 01.01.2004), «Про систему оподаткування» (втратив чинність з 01.01.2011), «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» (діє в новій редакції й із новою назвою з 01.01.2016, а статті, на які посилаються прокурори та судді, у новій редакції відсутні або мають іншу редак-

Таблиця 1

№ справи	Дата вироку	Адреса в реєстрі (цифрове розширення)	Суддя	Прокурор
753/19155/16-к	25.11.2016	62980344	Сизова Л.А.	Ясь О.О.
758/2819/17	04.04.2017	65988937	Зубець Ю.Г.	Бабошина Ю.В.
758/3894/17	07.04.2017	65869437	Бородій В.М.	Бабошина Ю.В.
758/8351/17	04.10.2017	69354483	Зубець Ю.Г.	Бабошина Ю.В.
757/28562/16-к	20.10.2016	62119051	Тарасюк К.Е.	Гринкін А.О.
757/52840/16-к	29.11.2016	65109653	Бабенко С.Ш.	Мазурик С.В.
757/14967/16-к	25.01.2017	64644694	Бабенко С.Ш.	Большаков Д.В.
757/56085/16-к	30.03.2017	65692717	Білоцерківець О.А.	Мазурик С.В.
757/15825/17-к	22.05.2017	66624274	Смик С.І.	Мазурик С.В.
757/33431/17-к	27.06.2017	68252670	Шапутько С.В.	Мазурик С.В.
757/50352/17-к	22.11.2017	70405225	Смик С.І.	Байдюк Д.А.

цію) тощо. Тобто ці закони (чи відповідні їх норми) на момент нібито вчинення кримінального правопорушення вже не діяли. Ось, наприклад, такі судові «вироки» (табл. 1).

Включення в угоди про визнання винуватості, а потім й у «вироки» законів, які нібито порушили особи, але які (закони) на той момент не діяли, означає, що в обвинувальний акт прокурори вносили обвинувачення осіб у порушенні законів, яких на момент учинення порушення не існувало зовсім, що явно порушує принцип законності. Однак і судді на це уваги не звертали. За таких умов під тиском прокурорів і за байдужості суддів можна обвинуватити осіб у будь-якому злочині й примусити підписати потрібну прокурорам і слідчим угоду.

Окрім того, українська система судового визнання угод створює реальні можливості для порушення прав третіх осіб, обвинувачуючи їх без їхньої участі в процесі, хоча вимоги ч. 7 ст. 474 КПК України 2012 р. прямо забороняють це робити. Так, Печерський районний суд м. Києва постановив вирок від 06.02.2017 у справі № 757/5715/17-к (суддя С.В. Шапутько)¹ яким затверджена угода від 05.01.2017, укладена між прокурором Київської місцевої прокуратури № 6 Д.В. Большаковим і підозрюваною ОСОБА_2, за участю захисника ОСОБА_1, про визнання винуватості ОСОБА_2 в учиненні злочину, передбаченого ч. 5 ст. 27, ч. 1 ст. 205 Кримінального кодексу (далі – КК) України. При цьому, всупереч п. 3 ч. 7 ст. 474 КПК України, у вироку прямо згадана в негативному контексті назва 50 юридичних осіб, а саме:

– ОСОБА_2 нібито домовилась з іншою особою про створення товариства з обмеженою відповідальністю «А» (далі по тексту ТОВ «А») з метою прикриття незаконної діяльності вказаних 50 юридичних осіб. Зазначене означає, що у вироку без будь-яких правових підстав і належних доказів стверджується, що зазначені 50 юридичних осіб здійснюють незаконну діяльність;

– ОСОБА_2 нібито сприяла створенню ТОВ «А» не з метою здійснення господарської діяльності, а з метою прикриття незаконної діяльності інших осіб, а саме: з метою сприяння суб'єктам господарювання реального сектору економіки в «обготівкуванні» безготівкових коштів у необліковану готівку та мінімізації податкових зобов'язань – щодо вказаних 50 юридичних осіб. Зазначене означає, що у вироку без будь-яких правових підстав і належних доказів стверджується, що зазначені 50 юридичних осіб здійснювали «обготівкування» безготівкових коштів у необліковану готівку та мінімізацію податкових зобов'язань.

Отже, в угоді та вироку незаконно, всупереч п. 3 ч. 7 ст. 474 КПК України, згадуються назви 50 юридичних осіб у негативному контексті, які угоди про визнання винуватості не підписували та з фактом здійснення незаконних дій не погоджувалися, з безпідставним приписуванням цим юридичним особам здійснення незаконної діяльності, зокрема «обготівкування» безготівкових коштів у необліковану готівку та мінімізації податкових зобов'язань.

При цьому в судді, яка затвердила цю угоду, постановивши вказаний вирок, навіть не виникло питання: якщо, як стверджувалося в угоді, ОСОБА_2 не мала жодного стосунку до діяльності ТОВ «А», звідки в неї докладний список контрагентів підприємства із зазначенням назви й коду ЄДРПОУ та ще й на рік уперед?

Але найбільш смішною та одночасно кричущою фальсифікацією дійсних фактів та обставин справи є те, що, за версією сторони обвинувачення, у момент реєстрації ТОВ «А» 11.11.2015 ОСОБА_2 вже наперед знала про деякі підприємства, які станом на дату 11.11.2015 узагалі не існували, і мала умисел прикривати їх «незаконну діяльність»: ТОВ «Т» – створене 24.11.2015; ТОВ «І» – створене 17.02.2016; ТОВ «Є» – створене 24.03.2016. Тобто, за версією сторони обвинувачення, підтриманою суддею, на момент створення ТОВ «А» ОСОБА_2 володіла телепатичними здібностями й 11.11.2015 наперед знала про створення підприємств навіть у 2016 р. При цьому

¹ <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64657827>.

йдеться про особу, яка нібито взагалі не в курсі діяльності ТОВ «А» та його контрагентів.

Вироком від 07.11.2017 Деснянського районного суду м. Чернігова у справі № 750/8286/17 (суддя М.М. Кузюра, за участі прокурора О.В. Біляковича) затверджена угода від 23.08.2017 між прокурором та обвинуваченим ОСОБА_2 про визнання винуватості в кримінальному провадженні щодо ОСОБА_2 за ч. 1 ст. 205, ч. 2 ст. 205 КК України². Незважаючи на те що угода укладена між прокурором та ОСОБА_2, у цій угоді та вироку подана оцінка нібито незаконної діяльності ще 17 осіб у такому формулюванні (як приклад): «ОСОБА_14 спільно з не-встановленою слідством особою, діючи повторно, у не-встановлений слідством час, перебуваючи в місті Києві, за не-встановлених обставин, в січні 2011 року склали від імені ОСОБА_15, як засновника, установчі та реєстраційні документи про створення суб'єкта підприємницької діяльності...». А всього в угоді та вироку згадана сумнівна діяльність 56 осіб. Якщо це не є помилками системи ЄДР під час заміни справжніх прізвищ позначками, то вказана згадка в угодах одного про протиправну поведінку маси інших є явним порушенням п. 3 ч. 7 ст. 474 КПК України.

А от що точно є очевидним порушенням законодавства, то це та частина «вироку», де за угодою з фізичною особою ОСОБА_2 постановлений вирок про конфіскацію коштів у юридичних осіб: ТОВ «Д» – в сумі 50,677 грн. 83 коп., ТОВ «Г» – в сумі 59,277 грн. 39 коп., хоча, наскільки видно з тексту вироку, *вказані юридичні особи не укладали угоди.*

Більше того, відповідно до ст. ст. 96-8, 96-9 КК України, конфіскація майна юридичної особи як захід кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб може бути застосована в разі вчинення уповноваженою особою цієї юридичної особи будь-якого зі злочинів, передбачених ст. ст. 109, 110, 113, 146, 147, 160, 260, 262, 258–258-5, 436, 436-1, 437, 438, 442, 444, 447 цього Кодексу.

У цьому переліку ст. 205 КК України не зазначена. Отже, крім відступлення від принципу неприпустимості порушення інтересів третіх осіб, очевидно порушується й принцип законності.

Аналіз ЄДР свідчить, що саме таких «вироків» – більшість. Отже, варто констатувати, що інститут угод про визнання винуватості не витримав тесту на відповідність принципам правової держави.

Виникає питання щодо потенційних суб'єктів впливу на можливе покращення такого стану справ.

1. Прокуратура. Вірогідність практично нульова. Потрібно розуміти, що наведені приклади угод, що нав'язуються прокурорами, є не винятками, а, скоріше, закономірністю. Указане доводиться хоча б тим, що керівники прокуратур усіх рівнів не вбачають жодної провини своїх підлеглих у таких угодах і таких «вироках». Усупереч твердженням Генерального прокурора щодо створення в Україні прокуратури європейського типу, насправді створена структура інквізиційного типу зразка 1937–1938 рр., де виправдатися неможливо й де заради кар'єрних прагнень і сумнівної звітності «повісять» судимість на будь-кого, незалежно від рівня законності і ступеня провини. Угоди про визнання винуватості стали зручним інструментом вирішення цих питань.

2. Суди. Вірогідність також близька до нуля. Наведені приклади свідчать про те, що судді готові затверджувати будь-які угоди, щоб не сваритися з прокурорами, тим більше, що судді практично нічим не ризикують, оскільки тривалий час уважалося, що «вироки» за угодами про визнання винуватості не можна оскаржити.

Відповідно до ч. ч. 2, 5 ст. 128 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Збори суддів скликаються головою відповідного суду *за власною ініціативою* або на вимогу не менше ніж третини загальної кількості суддів цього суду. Збори суддів, зокрема, обговорюють питання щодо внутрішньої діяльності суду чи роботи конкретних суддів або працівників апарату суду, приймають із цих питань рішення, що є обов'язковими для суддів і працівників цього суду. У зв'язку із цим один із авторів звернувся з пропозицією

² <http://reyestr.court.gov.ua/Review/70093124>.

до керівництва Печерського районного суду м. Києва обговорити практику прийняття вироків за угодами про визнання винуватості. Однак із відповіді Голови Печерського районного суду м. Києва випливає (див. рис. 1), що судді й далі

будуть абсолютно «незалежно» приймати сумнівні вироки за угодами про визнання винуватості, і саме це в розумінні керівництва суду буде якнайкраще відповідати принципу верховенства права й буде складником «справедливого» суду.

ПЕЧЕРСЬКИЙ РАЙОННИЙ СУД М. КИЄВА

вул. Хрещатик, 42-а, м. Київ, 01601 тел.: 235-32-78 канцелярія
 Web: <http://pc.ki.court.gov.ua>, E-mail: inbox@pc.ki.court.gov.ua

Вих. № БР 948
 Від 09 листопада 2017 року
районний суд м. Києва
 Ідентифікаційний код 02896745
 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 42-А
 тел.: 235-32-78
 № _____
 на № _____ від « _____ » _____ 20__ р.

Белкіну Л.М.
 _____
 вул. Героїв Дніпра, 26, кв. 32,
 м. Київ, 04209

Печерський районний суд м. Києва вказаним повідомляє про отримання Вашої заяви від 04.11.2017 з приводу скликання головою суду зборів суддів з метою обговорення практики укладання угод про визнання невинуватості.

Законодавством встановлено низку гарантій, що забезпечують незалежність суддів при здійсненні правосуддя та забороняють будь-яке незаконне втручання у їх діяльність.

Судді здійснюють правосуддя самостійно, на основі Конституції України і законів України, забезпечуючи при цьому верховенство права, і є незалежними від будь-якого незаконного впливу. Суддя має уникати будь-якого незаконного впливу на його діяльність, пов'язану зі здійсненням правосуддя, та бути незалежним у процесі прийняття рішень. Втручання у здійснення правосуддя, вплив на суд або суддів у будь-який спосіб, забороняється і тягне за собою відповідальність, встановлену законом. Незалежність судді під час здійснення правосуддя є передумовою дії принципу верховенства права та невід'ємною складовою справедливого суду.

Також повідомляємо, що чинним законодавством голові місцевого суду не надано права надавати роз'яснення суддям щодо застосування норм матеріального та процесуального права.

Голова Печерського районного суду м. Києва
*Виконавець:
 Начальник відділу
 Мисік М.А.*

Р.Ю. Козлов

Рис. 1.

3. Суди вищого рівня. Як зазначалося вище, досить тривалий час уважалося, що «вироки» за угодами про визнання винуватості не можна оскаржити.

Разом із тим у Постанові³ Верховного Суду України від 03.03.2016 у справі № 5-347кс15 зроблено висновок, що треті особи, права яких зачіпаються вироком за угодою про визнання винуватості, мають право оскаржити вирок за угодою про визнання винуватості, оскільки це право гарантується ч. ч. 1, 2 ст. 24 КПК України. Отже, у принципі з'являється можливість для третіх осіб оскаржити вирок, навіть прийнятий за угодою про визнання винуватості, якщо тільки цей вирок впливає на права цих осіб.

Уважаємо, що таке оскарження потрібно здійснювати завжди, як тільки подібні вироки виходять за межі п. 3 ч. 7 ст. 474 КПК України.

Натомість і в цьому випадку не все так однозначно, оскільки апеляційні суди максимально пручаються таким оскарженням. Так, в ухвалі Апеляційного суду м. Києва від 29.05.2017 (суддя І.А. Мосьондз) зазначено, що оскаржуваний вирок суду не стосується прав, свобод чи інтересів ТОВ *тією мірою, яка б надавала його директору ОСОБА_2, згідно з ч. 2 ст. 24 КПК України, право оскаржити його до вищих судових інстанцій*⁴. Хоча видається очевидним, що права осіб є або порушеними, або не порушеними; права не можуть бути «трохи порушеними».

4. Адвокати. Проведений аналіз шляхом виключення надає підстави вважати, що справжньою завадою на шляху укладання сумнівних угод про визнання винуватості та прийняття відповідних протиправних вироків може й повинен бути адвокат. Щоправда, варто визнати, що й наведені вище «вироки» «освячені» адво-

катами. Однак не виключено, що ці тексти підтримувалися адвокатами за бажанням клієнта, який прагнув за будь-яку ціну позбутися того жаху, який являє собою українське слідство. Однак і за таких умов адвокату доцільно було б слідкувати за юридичною пристойністю схвалюваних текстів угод.

Велика роль належатиме адвокату й у майбутніх оскарженнях вироків.

Висновки. Отже, зроблений важливий аналіз практики прийняття вироків за угодами про визнання винуватості. Наголошується на вкрай негативному досвіді. Показано, що позитивну роль у забезпеченні законності цих інститутів може забезпечити розширення можливостей оскарження та адвокатський контроль.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Портнов А.В. Мы не пошли на компромисс с правоохранительными органами. Интервью И. Лавриненко. ZN.UA URL: https://zn.ua/POLITICS/andrey_portnov_my_ne_poshli_na_kompromiss_s_pravoohranitelnyimi_organami__vse,_chto_vy_hoteli_znat_o.html.
2. Губська О.А. Угода про визнання вини у кримінальному процесі: досвід і практика застосування. – Правничий вісник Університету «КРОК». – 2011. Вип. 10. – С. 106–114.
3. Краснопольська Л.П. Інститут угод про визнання вини в кримінальному провадженні України. – Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 18 «Економіка і право». – 2015. – Вип. 28. – С. 167–176.
4. Белкін Л.М. Гримаси «вироків» за угодами про визнання винуватості у кримінальному процесі та перспективи цих інститутів. – Вісник Національної асоціації адвокатів України. – 2018. – № 1-2(40). – С. 20–23.
5. Леоненко М.І., Коцар А.О. Кримінальне провадження на підставі угод: Україна і зарубіжний досвід. – Держава та регіони. Серія «Право». – 2013. – № 2(40). – С. 153–156.
6. Турман Н.О. Процесуально-правові аспекти інституту угод у кримінальному провадженні: аналіз проблемних питань застосування. Порівняльно-аналітичне право. – 2015. – № 4. – С. 412–415.

³ <http://reyestr.court.gov.ua/Review/56939749>.

⁴ <http://reyestr.court.gov.ua/Review/67257317>.